

1. Auxentius van Sirië: Troparia

Teks: Vita Auxentii

Πτωχός και πένθης
ὕμνουμέν σε, κύριε·
δόξα τῷ πατρί,
δόξα τῷ υἱῷ,
5 δόξα τῷ ἁγίῳ πνεύματι,
τῷ λαλήσαντι διὰ τῶν προφητῶν.

Στρατιαὶ ἐν οὐρανοῖς
ὕμνον ἀναπέμπουσιν,
καὶ ἡμεῖς οἱ τῆς γῆς
10 τὴν δοξολογίαν·
ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος·
πλήρης ὁ οὐρανὸς
καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου.

Δημιουργὲ πάντων,
εἶπας καὶ ἐγεννήθημεν,
ἐνετείλω καὶ ἐκτίσθημεν·
15 πρόσταγμα ἔθου
καὶ οὐ παρελεύσεται·
σῶτερ, εὐχαριστοῦμέν σοι.

Κύριε τῶν δυνάμεων,
ἔπαθες καὶ ἀνέστης,
ᾤφθης καὶ ἀνελήφθης
20 ἔρχη κρίναι κόσμον·
οἰκτεῖρησον καὶ σῶσον ἡμᾶς.

Ἐν ψυχῇ τεθλιμμένη
προσπίπτομέν σοι
καὶ δεόμεθά σου,
σῶτερ τοῦ κόσμου·
25 σὺ γὰρ εἶ θεός

- 30 τῶν μετανοούντων.
 ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβίμ
 καὶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνοίξας·
 οἰκτείρησον καὶ σῶσον ἡμᾶς.
- 35 Ἄγαλλιῶσθε,
 δίκαιοι, ἐν κυρίῳ,
 πρεσβεύοντες ὑπὲρ ἡμῶν·
 δόξα σοι, κύριε,
 ὁ θεὸς τῶν ἁγίων.

Vertaling

- Arm en behoefdig
 besing ons U, Here:
 Ere aan die Vader,
 ere aan die Seun,
 5 ere aan die Heilige Gees
 wat gesprek het deur die profete.
- Leermagte in die hemele
 stuur 'n himne omhoog,
 en ons op die aarde
 10 die doksologie:
 Heilige, heilige, heilige Here,
 vol is die hemel
 en die aarde van u heerlikheid.
- O Skepper van alle dinge,
 15 U het gesprek en ons is gebore -
 U het beveel en ons is geskape -
 U het bevel gegee
 en dit sal nie verbygaan nie.
 O Redder, ons dank U.
- 20 Here van die kragte -
 U het gely en opgestaan -

U het verskyn en opgevaar -
U kom om die wêreld te oordeel -
Betoon medelye en red ons!

25 Met verbryselde hart
val ons voor U neer
en smEEK U,
Redder van die wêreld.
Want U is God

30 van die berouvolles.

U wat sit verhewe bo die Cherubs
en die hemele geopen het -
Betoon medelye en red ons!

35 Verbly julle,
regverdiges, in die Here,
en tree vir ons in -
Ere aan U, Here,
die God van die heiliges.

KOMMENTAAR

Agtergrond

Volgens die *Vita S Auxentii* was Auxentius 'n Siriër van geboorte wat hom tydens die bewind van Theodosius II (408-450) in Konstantinopel gaan vestig het waar hy vir 'n wyle diens in die keiserlike wag gelewer het. Hier sluit hy aan by 'n groep invloedryke burgers wat hulle aan 'n gestreng Christelike lewenswandel gewy het. Uiteindelik onttrek hy hom in afsondering na Bithinië. Op aandrang van Keiser Marcianus (450-457) neem hy deel aan die Konsilie van Chalcedon. Hy verwerf roem as 'n begaafde prediker en in sy sel op die berg Oxia ontvang hy talle pelgrims. Een vir een bedien hy hulle van raad en leer hulle om eenvoudige troparia wat uit twee of drie frases bestaan, te sing. Soms het die pelgrims 'n koor gevorm en dit vir ure aaneen saamgesing. Pitra (1876: xxiii) het die troparia van Auxentius - trouens die enigste troparia uit die vyfde eeu - wat in die *Vita Auxentii* voorkom, in 'n himne omskep wat uit sewe strofes bestaan. Volgens die *Vita Auxentii* was elke troparion 'n kort gebed wat Auxentius tussen die verskeie dele van sy boodskap aan die

pelgrims gevoeg het. Dit stem natuurlik ooreen met die liturgiese gebruik om 'n kort himne na elke strofe van 'n psalm te sing.

Struktuur

Hierdie himne val in drie dele uiteen, te wete:

1. 'n doksologie (1-13);
2. 'n belydenis (14-19) met doksologiese elemente wat afgesluit word met 'n danksegging (19)
3. 'n gebed (20-38) met belydeniselemente (veral in 20-23), met 'n *exhortatio* of aanmoediging (veral in 34-36) en 'n doksologie in die laaste twee reëls (37-38).

Interpretasie

Terwyl die eerste strofe (1-6) van hierdie himne in geheel gewy word aan diegene (in dié geval die armes en behoeftiges) wat op *aarde* die lof van die Drie-eenheid besing, word die tweede strofe (7-13) in beslag geneem deur 'n kontras tussen diegene wat in die *hemel* en diegene wat op *aarde* God Drieëinig loof. Die hemelse leër-skare (7-8) staan kennelik in teenstelling met die mens op aarde (9-10). In die twee slotreëls (12-13) word die hemelse en die aardse egter met mekaar verbind danksy πλήρης ὁ οὐρανός και ἡ γῆ τῆς δόξης σου. Danksy die trinitariese doksologie wat sowel in strofe 1 (δόξα ... δόξα ... δόξα ..., 3-5) as in strofe 2 (ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, 11 en vergelyk Jes 6: 3) voorkom, word 'n verdere verband tussen hierdie twee strofes gelê.

Die derde en die vierde strofe word gekenmerk deur 'n sterk belydeniskarakter: Δημιουργὲ πάντων (14) kom in die Geloofsbelijdenis van Sirmium voor; reël 15-18 is moontlik 'n parafrase van δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο in die Symbolum Nicaenum; ἔπαθες και ἀνέστης (21) en ἔρχη κρῖναι κόσμον herinner aan παθόντα και ταφέντα, και ἀναστάντα ... και πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας και νεκρούς in die Symbolum Nicaeno-Constantinopolitanum en ἀνελήφθης (22) word in die vorm ἀναληφθέντα in die Belydenis van Sirmium en die Symbolum Nicaenum aangetref. Danksy σῶτερ, εὐχαριστοῦμέν σοι in reël 19 word 'n oorgang bewerkstellig tussen hierdie strofe (str 3) en die gebed wat die res van die himne in beslag neem.

Strofes 4 en 5 staan in 'n duidelike kontras tot strofes 6 en 7. In strofe 4 word dit wat *Christus* op *aarde* vermag het (sy lyding, opstanding, verskyning en hemelvaart) ter sprake gebring; maar in strofe 6 is dit kennelik sy mag in die *hemel* wat benadruk word. Die twee strofes word egter aan mekaar gekoppel danksy die inhoudelike ooreenkoms tussen die eerste reël van die vierde strofe (κύριε τῶν

δυνάμειον) en die eerste reël van die sesde strofe (ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν Χερουβιμ) en die feit dat οἰκτεήρῃσον καὶ σώσον ἡμᾶς in die slotreël van strofe 4 net so voorkom in die ooreenstemmende posisie in strofe 6.

Die kontras tussen hemel en aarde wat in die eerste twee strofes voorgekom het, word in strofes 5 en 7 weer teruggevind: In strofe 5 word *Christus* aangeroe om hom oor die berouvolles te ontferm; in strofe 7 word die *regverdige* versoek om by Christus in te tree - 'n gedagte wat sterk in die post-Nikeense periode na vore tree. By wyse van die teenstelling tussen θεὸς τῶν μετανοούντων (29-30) en ὁ θεὸς τῶν ἀγίων (38) - wat kennelik nog verder op hierdie kontras tussen hemel en aarde sinspeel - word strofes 5 en 7 ook aan mekaar gekoppel.

Literatuurverwysing

- PETRIDES, S 1904. Notes d'hymnographie byzantine: I Un Tropaire de saint Auxence. *ByZ* 13, 421-423.
- PITRA, JB 1876. *Analecta Sacra Spicilegio Solesmensi parata*, Vol 1. Parys.
- WELLESZ, E 1961. *A History of Byzantine Music and Hymnography*. Oxford: Clarendon Press.